Kultuuriministri 14. oktoobri 2022. a määruse nr 17 „Riigieelarvest etendusasutuste toetamise tingimused ja kord“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määruse eelnõuga (edaspidi *eelnõu*) muudetakse kultuuriministri 14. oktoobri 2022. a määruse nr 17 „Riigieelarvest etendusasutuste toetamise tingimused ja kord“ 1. novembril 2022 jõustunud redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 18.10.2022, 6.

Määrus kehtestatakse etendusasutuse seaduse § 16 lõike 6 ja § 17 lõike 4 alusel.

1. novembril 2022 jõustus etendusasutuse seaduse uus redaktsioon, millega anti muu hulgas kultuuriministrile volitusnorm kehtestada määrusega riigieelarvest etendusasutustele antavate toetuste liigid ning toetuste taotlemise, taotleja hindamise ja toetuse määramise tingimused ja kord. Lisaks kehtestati määrusega munitsipaal- ja eraetendusasutuse tegevustoetuse taotluste hindamismetoodika. Määruse rakendamisel on tekkinud vajadus seda muuta ja täpsustada. Tingimusi ja hindamismetoodikat soovitakse täpsustada õigusselguse huvides ja selleks, et tagada määruse parem rakendatavus, ning sellest eelnõu lähtubki. Muudatused ja täpsustused puudutavad peamiselt munitsipaal- ja eraetendusasutuse tegevustoetuse taotlemist, toetuse piirmäärasid ning hindamismetoodika alusel toetuse määramist.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kultuuriministeeriumi kantsler Kristiina Alliksaar (kristiina.alliksaar@kul.ee, tel 628 2203), Kultuuriministeeriumi kunstide osakonna juhataja Katre Väli (katre.vali@kul.ee, tel 628 2212), Kultuuriministeeriumi kunstide osakonna teatrinõunik Laur Kaunissaare (laur.kaunissaare@kul.ee, tel 628 2249) ja Kultuuriministeeriumi personali- ja õigusosakonna õigusnõunik Kadri Kilvet (kadri.kilvet@kul.ee, tel 628 2224), kes tegi eelnõu juriidilise ekspertiisi. Eelnõu ja seletuskirja toimetas keeleliselt Kultuuriministeeriumi personali- ja õigusosakonna sekretär-keeletoimetaja Anni Viirmets (anni.viirmets@kul.ee, tel 628 2220).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Paragrahv 1 koosneb 12 punktist, millega täiendatakse ja muudetakse kultuuriministri 14. oktoobri 2022. a määrust nr 17 „Riigieelarvest etendusasutuste toetamise tingimused ja kord“ ning §-s 2 on rakendussäte.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse määruse § 7 tervikuna. Etendusasutuse seaduse § 16 lõike 4 kohaselt tuleb seaduses nimetatud eesmärkidel antavate toetuste määramisel kasutada võrreldava ühikuna etendusasutuse loomingulise tegevusega seotud töö mahtu. Muudatusega soovitakse lisada munitsipaal- ja eraetendusasutuste hindamismetoodikasse täiendav hindamiskriteerium (eelarve realistlikkus), mille alusel hinnatakse taotlusega esitatud etendusasutuse kalendriaasta eelarvet etendusasutuse loomingulise tegevusega seotud prognoositavat töö mahtu arvestades. Võrdlevalt kasutatakse taotleja eelmiste kalendriaastate

andmeid. Määruse § 9 lõikes 5 nimetatud korras esitatud andmete (etenduste, uuslavastuste, publiku ja esitajate arvu) alusel soovitakse hinnata eelarve realistlikkust ehk kulutuste põhjendatust, tõhusust, selgust ja vastavust taotlusvooru eesmärkidele ning etendusasutuse organisatsioonilist jätkusuutlikkust. Eelarve realistlikkust hinnatakse nii piisavuse kui ka liiasuse alusel. Seni arvutas toetuse andja esitatud andmete alusel etendusasutuse tegevustoetuse vajaduse loomingulise tegevusega seotud töö mahu valemi abil, mis oli ka tegevustoetuse arvestamise alus. Praktikas ilmnes, et valem ei võimalda erinevate teatrite tegutsemisvorme soovitult võrrelda. Seoses mahu arvestuse muudatusega võetakse määrusest välja viis esimest lõiget ning ülejäänud sätete järjestust muudetakse.

Sisulistest muudatustest vajab nimetamist, et eraetendusasutuse kalendriaasta tegevustoetuse senine ülempiir 900 000 eurot soovitakse langetada 600 000 eurole. Muudatus tehakse selleks, et taotletava toetuse ülempiir vastaks rohkem tegelikele tegevuskuludele, nende mahule ja eelarvetele ning oleks kooskõlas ka toetuse andja tegelike eelarvevõimalustega. Kehtivas redaktsioonis on taotletava toetuse ülempiir seotud loomingulise tegevusega seotud töö mahu valemi ja kultuuritöötaja miinimumtöötasu määraga, mida eelnõu alusel enam ei rakendata.

Lisada soovitakse säte, millega antakse toetuse andjale õigus jagada munitsipaal- ja eraetendusasutuse tegevustoetuse taotlusvooru eelarvest kuni 4% nende taotlejate vahel, kellel võrreldes eelmiseks kalendriaastaks määratud toetusega tegevustoetus väheneb. Sätet rakendatakse ainult nendele taotlejatele, kes on läbinud määruse alusel vastavuskontrolli ja sisulise hindamise ning proportsionaalse vähendamise ja arvutuse tulemusena on nende tegevustoetus vähenenud võrreldes eelmisel kalendriaastal eraldatud tegevustoetuse kogusummaga. Summa ei jagune võrdselt, vaid selliselt, et suuremas proportsioonis toetatakse taotlejat, kelle tegevustoetuse summa väheneb rohkem ning vastupidi. Tegemist ei ole taotlusvooru eelarvele lisanduva rahaga, vaid väljakuulutatud taotlusvooru eelarve sees 4% jaotusega ja seda rakendatakse pärast proportsionaalset vähendamist kui toetuse andja otsustab seda õigust kasutada.

Eelnõu § 1 punktiga 2 muudetakse § 8 lõike 3 punktide 3, 5 ja 6 sõnastust. Muudatus puudutab taotlusega esitatavate andmete ja dokumentide loendit ning on seotud muudetud hindamismetoodika ja selles sisalduvate kriteeriumidega. Punkti 5 muudatuse puhul on oluline rõhutada, et etendusasutuse töötajate hulka loetakse kõik koosseisulised ja ka mittekoosseisulised töötajad. Punkti 6 puhul on oluline rõhutada, et taotleja peab taotluses ise kirjeldama oma rahvusvahelisi tegevusi ja panust valdkonna mitmekesisusse. Toetuse andja ei ole rahvusvahelisi tegevusi ette andnud, vaid hindab taotluses kirjeldatut.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse määruse § 8 lõigetega 3^1 ja 3^2. Täiendustega soovitakse anda taotlejatele võimalus taotleda iga kolme aasta järel toetust kolmeks järjestikuseks kalendriaastaks. Nendele taotlejale, kes seda õigust soovivad kasutada, kehtestatakse nõue, et munitsipaal- ja eraetendusasutuse tegevustoetuse taotlus peab sisaldama määruses nõutud teavet taotluse esitamisele järgneva kolme kalendriaasta kohta. Nõue on seotud eelnõu § 13 lõikega 3^1, kus komisjonile soovitakse anda volitus teha hindamismetoodika alusel kõrge

koondhinde saanud kuni viie taotleja puhul toetuse määramise ettepanek kolmeks kalendriaastaks. Lõige 3^2 reguleerib kolmeks aastaks toetuse taotlemist ja seda saab teha iga kolme aasta järel, kui avatakse uuesti taotlemine kolmeks aastaks. Vaheaastal saab toetust taotleda üheks aastaks. Kui taotleja ületab lävendi, kuid tema suhtes ei tehta ettepanekut toetuse määramiseks kolmeks aastaks, tehakse talle ettepanek toetuse määramiseks üheks aastaks.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse määruse § 9 lõiget 4 ehk taotleja taotlemisele eelnenud etendusasutusena tegutsemise aja nõuet. Muudatusega soovitakse kaheaastane tegusemisaja nõue muuta viieaastaseks. Lähtudes taotlejate õigustatud ootusest seni kehtiva tegutsemisaja kohta, rakendatakse muudatus 2027. aastaks tegevustoetuste taotlejatele. Muudatus on vajalik, et suunata riigi toetus pikemat aega tegutsenud jätkusuutlikele etendusasutustele.

Eelnõu § 1 punktiga 5 tunnistatakse määruse § 11 lõike 3 punkt 3 kehtetuks ning muudetakse punkti 5. Muudatus on seotud Kultuuriministeeriumi struktuuri muutumisega ja sellega, et ministeeriumis ei ole enam kunstide asekantsleri ametikohta.

Eelnõu § 1 punktiga 6 täiendatakse määruse § 11 lõikega 7. Täiendus on vajalik, et oleks reguleeritud olukord juhuks, kui organisatsioon, kes peab määruse alusel komisjoni liikme nimetama, seda ei tee. Kui määruses nimetatud organisatsioon otsustab oma liiget komisjoni mitte nimetada või kui ta ei tee seda Kultuuriministeeriumi määratud tähtpäevaks, teeb seda Kultuuriministeerium.

Eelnõu § 1 punktiga 7 täpsustatakse määruse § 12 lõike 2 punkti 1 sõnastust ning võetakse sättest välja viide loomingulise tegevusega seotud töö mahu arvutamise valemile. Muudatuse põhjendust on selgitatud eelnõu § 1 punkti 1 sisuselgituses.

Eelnõu § 1 punktiga 8 tõstetakse määruse § 13 lõikes 3 toodud koondhinne ehk lävend 70-lt 75-le ning lisatakse, et munitsipaal- ja eraetendusasutuse tegevustoetust ei eraldata etendusasutusele, kelle puhul hindamismetoodika 1. kriteeriumi hinnati alla 15 punkti või 2. kriteeriumi alla 12 punkti. Lävendit on vajalik tõsta, sest piiratud eelarvevahendite tõttu taotlusvoorus ja aastast aastasse suureneva taotlejate arvu tõttu on põhjendatud toetuse täpsem sihistamine tugevaimate taotluste vahel. Etendusasutuste esindusorganisatsioonid on korduvalt rõhutanud kunstilise taseme kui ühe olulisema kriteeriumi hindamise vajadust, mistõttu ei ole põhjendatud toetada etendusasutusi, mille kunstilist taset on hinnatud metoodika kohaselt madala hindega.

Eelnõu § 1 punktiga 9 täiendatakse määruse § 13 lõikega 3^1, andes komisjonile volituse teha kuni viie munitsipaal- ja eraetendusasutuse tegevustoetuse taotleja puhul ettepanek määrata neile toetus kolmeks aastaks. Sellised etendusasutused on need, kes seda ise soovivad, kelle taotlus sai koondhindeks vähemalt 75 punkti 100-st võimalikust, keda ei hinnatud 1. kriteeriumi puhul hindega alla 15. punkti või 2. kriteeriumi puhul hindega alla 12. punkti ja kes valitakse hindamismetoodika alusel moodustatud paremusjärjestuse alusel. Ettepaneku puhul ei saa teise ja kolmanda kalendriaasta tegevustoetuse summa olla suurem esimeseks kalendriaastaks

määratud summast. Kolmeaastase toetuse määramise ettepaneku puhul taotleja teiseks ja kolmandaks aastaks uut taotlust ei esita, kuid kohustub esitama eelnõu § 1 punktis 11 kirjeldatud vahearuande. Kui toetuse andja on vahearuande heaks kiitnud, makstakse teise ja vastavalt ka kolmanda kalendriaasta tegevustoetus välja. Toetuse andja teeb komisjoni ettepanekut arvestades esimese, teise ja kolmanda kalendriaasta kohta toetuse eraldamise otsused eraldi. Haldusakt toetuse eraldamise kohta antakse pärast vastava kalendriaasta riigieelarve seaduse vastuvõtmist ning selle alusel kehtestatud kultuuriministri eelarvekäskkirja kinnitamist. Oluline on rõhutada, et teise ja kolmanda aasta toetuse saab toetuse andja teha ettepanekus toodud summas pärast vastava kalendriaasta riigieelarvest toetuse andjale vastavas mahus toetuse eraldamist. Kui eelarve vahendid vähenevad, vähendatakse ettepanekus toodud summat.

Eelnõu § 1 punktiga 10 tunnistatakse kehtetuks määruse § 15 lõike 4 punkt 5, mida ei saa toetuse määramise metoodikat arvestades rakendada.

Eelnõu § 1 punktiga 11 täiendatakse määruse § 17 lõikega 9, mis sisaldab vahearuande regulatsiooni. Kui komisjon teeb ettepaneku määrata taotlejale toetus kolmeks aastaks, esitab toetuse saaja toetuse kasutamise kalendriaasta 1. detsembriks toetuse kasutamise kohta vahearuande. Vahearuande menetlemise tähtaeg on kuni 30 kalendripäeva selle esitamisest arvates. Kui toetuse andja vahearuande kinnitab, saab teha toetuse saajale toetuse väljamakse teiseks ja vastavalt ka kolmandaks kalendriaastaks.

Eelnõu § 1 punktiga 12 kehtestatakse määruse lisa „Munitsipaal- ja eraetendusasutuse tegevustoetuse taotluste hindamismetoodika“ uues sõnastuses. Muudatusega on lisatud metoodikasse uus punktisüsteem ja vahepealsed hinnangud. Hindamisel valitakse punktisumma, mille kirjelduses enamik aspekte taotluses toodud asjaoludele vastab. Lisaks soovitakse lisada eelnõu § 1 punkti 1 sisukirjelduses mainitud eelarve realistlikkuse kriteerium, mida hinnatakse etendusasutuse loomingulise tegevusega seotud töö mahu alusel. Kriteerium on vajalik ka avalike vahendite tõhusa kasutamise hindamiseks.

Hindamismetoodikas tehtud muudatused lähtuvad soovist muuta hindamissüsteem selgemaks ning valdkonna eripärasid arvestavamaks. Seetõttu on ühendatud senised kriteeriumid „Uute algupärandite osakaal uuslavastuste hulgas“ ja „Etendustegevuse eristumine valdkonna enamusest“ ning moodustatud uus kriteerium „Senise etendustegevuse panus valdkonna mitmekesisusse“. Selle kriteeriumi puhul hinnatakse näiteks žanrilist või sihtgrupilist mitmekesisust või tööd algupäranditega, tegevusi laste ja noortega ning publikuprogramme ja teisi taotleja enda poolt taotluses esile toodud asjaolusid. Taotleja peab oma panust valdkonna mitmekesisusse taotluses kirjeldama.

Etendusasutuse senise loomingulise tegevuse kunstilist taset hinnatakse sarnaselt varasemaga.

Senine lisa- ja välistegevuste kriteerium on muudetud rahvusvaheliste tegevuste mõju kriteeriumiks, kus soovitakse varasemaga võrreldes hinnata ka importditegevusi ehk näiteks

välisesinejate külalisetenduste korraldamist Eestis või külalislavastajate või kunstnike kaasamist, rahvusvahelisi koostöölavastus jne. Palume taotlejal endal oma rahvusvahelise tegevuse sisu ja panust taotluses kirjeldada ja seda siis vastavalt ka hinnatakse.

Senise etendustegevuse piirkondliku kättesaadavuse kriteeriumi täpsustatakse nõuetega statsionaarse etenduspaiga asukohale ning muudetud on ka maakondades antavate etenduste arvusid.

Kriteeriumide eest saadavad punktid moodustavad koondsumma, mis saab maksimaalselt olla 100 punkti ja mis võrdub omakorda 100 protsendiga taotletud toetusest. Seejärel toimub vajaduse korral proportsionaalne vähendamine.

Eelnõu §-ga 2 kehtestatakse rakendussäte eelnõu § 1 punktis 4 toodud nõude rakendamiseks. Nõude sisu on selgitatud eelnõu § 1 punkti 4 sisukirjelduses.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

4. Eelnõu mõjud

Eelnõus kajastatud määruse muudatused on seotud rakendamise käigus esile kerkinud kitsaskohtadega. Muudatused aitavad kaasa toetuse andmise eesmärgi ja tulemuse saavutamisele. Mõju muudele valdkondadele ega ebasoovitavaid mõjusid ei kaasne.

5. Eelnõu rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõu rakendamisega täiendavaid tulusid ega kulusid ei kaasne.

6. Eelnõu jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras ehk kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Eelnõu kooskõlastamine ja huvirühmade kaasamine

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Etendusasutuste Liidule, Eesti Teatriliidule, Eesti Tantsunõukogule, Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning Eesti Väike- ja Projektiteatrite Liidule. Arvamust eelnõu osas avaldasid Eesti Etendusasutuste Liit, Eesti Teatriliit, Eesti Tantsunõukogu ja Eesti Linnade ja Valdade Liit.